

Bäste herr talman

Som företrädare för Sveriges fem nationella minoriteter vill vi uttrycka vår oro över den bristande efterlevnaden av Europarådets minoritetskonventioner. Vi känner stor oro för minoritetsspråkens och minoritetskulturernas fortsatta fortlevnad i Sverige. Det har i dagarna gått sju år sedan Riksdagens historiska erkännande av de nationella minoriteterna. De förhoppningar om konkreta förbättringar i det svenska samhället som detta erkännande väckte bland de nationella minoriteterna har endast infriats till en liten del.

Minoritetsspråkens framtid är osäker. De minoritetspolitiska åtgärder som vidtagits av den förra regeringen, har inte varit tillräckligt kraftfulla för att bryta och vända den pågående språkbytesprocessen, trots att Sverige åtagit sig att aktivt främja bevarandet av minoritetsspråken. För att rädda de av UNESCO rödlistade minoritetsspråken, syd- och lulesamiska, krävs aktiva revitaliseringsåtgärder omgående. Även de övriga nationella minoritetsspråken måste stärkas betydligt för att de inte ska gå förlorade i Sverige.

Sveriges bristande implementering av Europarådets minoritetskonventioner är vid det här laget väl dokumenterad. En rad rapporter från Europarådet, ett antal kartläggningar som gjorts på uppdrag av Riksdagens konstitutionsutskott, statliga utredningar och rapporter från myndigheter visar att de nationella minoriteterna har stora svårigheter att kräva sina lagstadgade rättigheter och att minoritetspolitiken inte får genomslag i det svenska samhället. De nationella minoriteterna utsätts alltjämt för diskriminering. Barn som tillhör de nationella minoriteterna garanteras inte rätt att tillägna sig sitt minoritetsspråk, eller ens rätt till modersmålsundervisning med nuvarande bestämmelser i grundskoleförordningen. Det finns heller ingen lagstadgad rätt till förskola på eget språk annat än i nuvarande förvaltningsområden och inte heller rätt till tvåspråkig undervisning i grundskolan. De lagliga möjligheter som finns för att anordna tvåspråkig undervisning finner inte gehör ute i kommunerna, även om de nationella minoriteterna skulle vilja ha sådan undervisning.

Den oro vi känner förstärks av den förnyade kritik som Europarådet i september 2006 riktade mot Sverige rörande efterlevnaden av minoritetskonventionerna. Det finns anledning att ta fasta på de rekommendationer Europarådets ministerråd nyligen lämnat till Sverige. Som företrädare för de nationella minoriteterna är vi särskilt angelägna om att finna lösningar som förbättrar barns möjligheter att tillägna sig sitt minoritetsspråk. Om minoritetsspråken skall ha en framtid i vårt land, måste den uppväxande generationen ges förutsättningar att tillägna sig sitt minoritetsspråk.

Förutom de brister Europarådet konstaterat i sina rapporter vill vi också peka på att Sverige åtminstone på ytterligare två punkter fortfarande inte efterlever minoritetskonventionerna. Trots att dessa brister påtalats av Utredningen om finska och sydsamiska språken redan i maj 2005 har ingenting hänt:

- Bestämmelserna i ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och principerna i del II av europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk gäller i *hela* landet och för *samtliga* nationella minoriteter. Dessa åtaganden har dock inte kommit till uttryck i nationell lagstiftning och går därmed inte att utkräva.
- Bestämmelsen i 2 kap. 9 § grundskoleförordningen står i strid med Sveriges minoritetsrättsliga åtaganden eftersom möjligheten att få modersmålsundervisning i grundskolan förutsätter att eleven har grundläggande kunskaper i språket. Någon sådan möjlighet till begränsning ges inte vare sig i ramkonventionens artikel 14 eller i europeiska stadgans bestämmelser.

Vi anser att det finns anledning att ifrågasätta den pågående minoritetspolitiska utvecklingen i Sverige. På en rad områden har utvecklingen snarast gått i riktning mot en bristande efterlevnad och försämring av den språkliga och kulturella situationen för minoriteterna. Som exempel på en negativ utveckling, som vi uppfattar som ytterst oroväckande för minoritetskulturernas fortlevnad, kan bl.a. följande nämnas:

- **Nedläggning av den integrerade samiska undervisningen.**
Sameskolstyrelsen har under flera år kämpat med en svår ekonomisk situation där full ekonomisk täckning inte kunnat fås från kommuner för verksamhet som bedrivits. Trots att myndigheten påtalat detta för ansvarigt departement har situationen inte förbättrats. Först nu, i budgetpropositionen för 2007, tillstår man att full ekonomisk täckning inte kan fås med nuvarande system. Den ekonomiska situationen har nu blivit så akut att Sameskolstyrelsen i november 2006 tvingats fatta beslut om att den integrerade samiska undervisningen inte längre kan erbjudas efter vårterminen 2007. Konsekvenserna för de ca 200 samiska barn som nu mister den integrerade undervisningen

kommer att bli påtagliga och försvåra deras möjligheter att tillägna sig samiska och att utveckla en kulturell urfolksidentitet. Ett relativt snabbt sätt att stärka det samiska språket, och särskilt sydsamiskan, har ansetts vara att erbjuda fler samiska barn möjlighet till integrerad samisk undervisning. Det är ett billigt första steg att stödja barns språkutveckling och flera kommuner står redan i kö för sådan undervisning. Nu blir dock utvecklingen den motsatta och en fungerande verksamhet och organisation ute i berörda kommuner slås ut.

- **Nedskärningar i den högre utbildningen i finska, meänkieli och samiska**

Enligt en skrivelse till utbildningsdepartementet, daterad den 29 november och undertecknad av rektorer på sex svenska universitet ("Förslag till fördelning av särskilda åtaganden inom den högre utbildningen i språk") föreslås att undervisningen i samiska vid Uppsala universitet ska upphöra helt och undervisningen i finska delas mellan Uppsala och Stockholm. Undervisningen i meänkieli i Stockholm ska också upphöra. Umeå universitet blir det enda universitetet med undervisning i samiska och meänkieli; däremot upphör undervisningen i finska vid UmU. Om förslaget antas betyder det att möjligheterna till studier och forskning i de tre officiella minoritetsspråken på universitetsnivå minskar kraftigt. Minoritetsspråken behandlas i förslaget som vilka som helst s k småspråk och ingen hänsyn tas till att dessa språk enligt Sveriges internationella åtaganden ska skyddas och utvecklas som en del av det svenska kulturarvet - inte försvagas ytterligare. Minoritetsspråksföreträdarna har inte heller hörts i detta ärende, trots att regeringen förbundit sig att göra det i frågor som direkt berör de nationella minoriteterna.

- **Undervisning av romska barn i skolan**

När det gäller de romska barnens och ungdomarnas skolgång så finns det en hel del brister som inte har rättats till. Skolverkets egen kartläggning (2005) visar att en mycket stor grupp romska barn inte fullföljer sin grundutbildning idag. Eftersom deras föräldrar inte fick gå i den svenska skolan eller bara fick gå i skolan i ett par år, har de svårare än andra föräldrar att stödja sina egna barns skolgång. Samtidigt har lärarna idag allt mindre tid för att tillgodose elevernas individuella behov av stöd och uppmärksamhet. Ett annat problem är bristen på romska lärare i skolorna. Skolverket gjorde under tidigt 2000-tal ett försök att tillsammans med romer skraddarsy en lärarutbildning för romer vid Malmö lärarhögskola. Det misslyckades, anser de romska organisationerna, p g a att man inte i tillräcklig grad hade uppmärksammat de olika romska sederna och traditionerna. De romska organisationerna anser att problemet måste lösas, inte sopas under mattan. För att skapa goda förebilder måste man börja använda sig av särskilda positiva program och åtgärder. Det krävs medvetna, riktade och långsiktiga satsningar för att stödja de romska ungdomar som vill bli lärare och förskollärare.

- **Klassificering av de judiska friskolorna som konfessionella**

De judiska församlingarna i Sverige ser med största oro på den sista tidens utveckling i fråga om de judiska friskolorna. Den aktuella debatten om konfessionella friskolor och bristande historisk kunskap kring tillkomsten av judiska skolor har skakat hela den judiska befolkningen i Sverige. Skolverkets diskussioner och principer för klassificering saknar fullständigt grund. De judiska skolorna har av tradition haft hög utbildningsstandard, varit ett utmärkt exempel på att integrering och samhällsansvar också kan ske med en minoritetskultur som gemensam bas. Detta kanske längsta och mycket framgångsrika exempel på en lyckad skolform för en annars utsatt minoritet, tycks nu vara utsatt för en osaklig och ogrundad kritik. Vi önskar med det snaraste att denna diskriminering och av Skolverket iscensatta granskning upphör och att Europarådets konvention efterlevs.

Mycket återstår således att göra för att uppfylla åtagandena i konventionerna och för att uppnå de av riksdagen beslutade målen i den svenska minoritetspolitiken. Den nya regeringen bär ett stort ansvar för hur den fortsatta efterlevnaden kommer att utveckla sig. Mot bakgrund av all den kartläggning som gjorts och alla de förslag till åtgärder samt rekommendationer som lämnats till den förra regeringen under de gångna åren, torde rättsläget nu vara relativt klart och förutsättningarna för att vidta lämpliga åtgärder för att komma till rätta med den bristande implementeringen borde vara goda. Det som saknas är politisk vilja och handling. Det behövs inga fler delegationer för att genomföra de förslag som redan finns på bordet! Däremot krävs det lagstiftningsåtgärder och åtgärder för att säkerställa nationell efterlevnad.

Vid utvärderingen av föregående "Handlingsplan för mänskliga rättigheterna" konstaterades att arbetet med att förverkliga mänskliga rättigheter måste ges utrymme i den politiska processen och att medel måste ställas till förfogande för målens

uppfyllande:

”Detta är en trovärdighetsfråga. När det gäller mänskliga rättigheter finns det föga utrymme för ett gap mellan ord och handling.”

Vi upplever att frågan om Sveriges implementering av Europarådets minoritetskonventioner redan blivit en fråga om bristande internationell trovärdighet.

Den nya regeringen har i sin regeringsförklaring i flera internationella sammanhang valt att lyfta fram behovet av efterlevnad av de mänskliga rättigheterna. Det är vår förhoppning att denna viljeyttring även omfattar Sveriges folkrättsliga åtaganden rörande de nationella minoriteternas rättigheter och att den nya regeringen, och även Sveriges Riksdag, skall visa större handlingskraft när det gäller minoritetspolitiken. Den politiska ambitionsnivån behöver höjas avsevärt på nationell, regional och lokal nivå. Det är dags att fylla det givna erkännandet med ett innehåll som märks i de nationella minoriteternas vardag.

Högaktningsfullt